

ריב"נ החלטה זו קובעת מציאות וזה שייך בגוי אבל לפי רבנן שגם עצם המציאות של מקומו צריכה להקבע ע"י חלות בביה"ש, זה לא שייך בגוי.

ונפק"מ באחד שעמד ביה"ש ואמר שאינו רוצה שתהא לו שביתה בשום מקום ורק בשבת רוצה שתחול שביתתו, לפי רבנן שבעיני דעת לחלות בשביל לקבוע עתה את מקומו, ודאי שלא יקנה, וגם לפי ריב"נ לפמשנ"ת דלכו"ע צריך שתהא התחלה של קביעות שביתה כבר ביה"ש, אזי אפי' שהתחלה זו אינה קביעות מקום ע"י חלות אלא קביעות מקום מצד המציאות מ"מ מציאות זו צריכה להיות ביה"ש ומאי דמהני בגר אי"ז מצד אמצע השבת אלא משום שגוי יכול לקבוע מציאות זו ביה"ש, א"כ זה שלא רצה שביתה ביה"ש לא נקבעת לו מציאות שביתה וגרע מגוי כיון שהוא לא רוצה ולכן לא תהא לו שביתה.

ולפי"ז מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן היא האם סגי במה שעשה בביה"ש ישנה מציאות של שביתה או דילמא בעינן שכבר עתה בביה"ש תחול חלות מקומו כדי לקבוע את מציאות השביתה, דלפי ריב"נ הכל תלוי במציאות, אבל לפי רבנן כל קביעות מקומו היא חלות וצריך שכבר עתה יעשה חלות על הזמן שאח"כ (ולא סגי במה שחל ממילא אח"כ) מש"ה גוי שלא יכול לפעול חלות הר"ז לא חל.

וא"כ דברי הירושלמי הם לכל השיטות, לא מיבעיא לפי השיטות שלא קונים שביתה בשבת ודאי שגר לא יוכל לקנות ורק לפי ריב"נ שדין שביתה הוא מציאות כו"ע מודו שקנה ביה"ש מצד המציאות, ואפי' לפי השיטות שקונים בשבת מ"מ אין זה מתחיל בשבת, אלא כבר בביה"ש הוא חייב להחליט שרוצה לקנות בשבת, ולפי

סימן לה

בענין כלים השובתים מחוץ לתחום בעליהם

אלא דבאמת מהמשנה לק"מ, ופלא על רעק"א שהקשה משם, דבמשנה איתא רק שהפירות אינם כרגלי אנשי העיר ולא מועיל להם עירוב בני העיר וא"כ מאחר שהאלפים אמה של הפירות לא מגיעים לאלפים של הבעלים א"א להביאם אצלו, ורק אם הבעלים עירבו שאז תחומם מגיע לתחום הפירות יכול להביאם, אבל עדיין אין מזה ראייה שהפירות כרגלי הבעלים ולא יזיזם ממקומן. ורק רש"י שם כתב להדיא שהפירות כרגלי הבעלים וכ"פ בשו"ע (שצ"ז סעיף יז) וז"ל: מי שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו ועירבו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו "שפירותיו כמוהו", עכ"ל. ומשמע שהם ממש כרגלי הבעלים וא"כ לא יזיזם ממקומן. ומש"ה ראית הרש"ש היא מהפוסקים.

וא"כ צ"ל דגם הרשב"א לא הביא ראייה נגד התוס' מהמשנה, ומה שהביא את לשון המשנה י"ל דהנה יש לדקדק לשם מה הביא הרשב"א סיפא דמתני' שאם עירב הוא פירותיו כמוהו דאינו נוגע לענינו, דבעירב הוא הרי הפירות בתוך תחומו ולכן פירותיו כמוהו, אלא צ"ל שבאמת מהמשנה אין להוכיח דלא כהתוס' וכמשנ"ת, אלא שהראב"ד חידש ב' דברים, חדא דאע"ג שאין הפירות ממש במקום אחד עמו אלא רחוק ממנו בתוך תחומו, נמי ה"ה כרגליו, דס"ד שרק כשהם עמו במקומו ממש מונים תחום שלהם כתחומו, ועוד חידש דאפילו שהפירות חוץ לתחומו נמי הם כרגליו, ומה שהוכיח ממתני' דביצה הוא על החידוש הראשון, ולא יליף לה אלא מסיפא דתנן ואם עירב הוא ה"ה כתחומו, והיינו אע"פ שאינן עמו ממש במקומו, ובזה לא נחלקו התוס' כלל, ומש"כ התוס' דאם אינן עמו בתחומו אינם נגזרים אחריו דפליג ע"י הראב"ד, באמת אין להוכיח הך דינא ממתני' כלל, ולכן לא הקשה הרשב"א לתוס' מהמשנה.

(א) בתוד"ה והכלים (מז:): כתבו שאם הבעלים בעיר אחרת דהשתא אין הכלים כרגלי הבעלים אזי אזלינן בתר הכלים והם בני שביתה במקומן ויש להם אלפים לכל רוח. אולם בחי' הרשב"א הביא בשם הראב"ד דהא דתניא והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח - קמ"ל כזה דכיון שהכלים בתוך תחומו אע"פ דאינן עמו במקום אחד ממש הרי הם כרגליו, ועוד אשמעינן דאם אינן עמו בתחומו לא יזיזם ממקומו וכדתנן בביצה דמי שהיו פירותיו מופקדים בעיר אחרת ועירבו בני אותה העיר אצלו לא יביאו לו מפירותיו, ואם עירב הוא פירותיו כמוהו.

ובדו"ח לרעק"א בסוגיין תמה על התוס' שכתבו שאם הבעלים חוץ לתחום הכלים יש לכלים שביתה עצמית דאלפים, וז"ל: לא זכיתי להבין דמה בכך שהם בעיר אחרת מ"מ פירותיהן כמוהם ולא יזיזם ממקומם כיון שהם עתה חוץ מתחום הבעלים כדאיתא במתני' דביצה לט:, וה' יאיר עיני, עכ"ל. ויש לתמוה על הרשב"א שהביא סיעתא לדברי הראב"ד ממתני' דביצה, ואיך לא הקשה הרשב"א ממשנה זו על דברי התוס' שהקדים להביאם דסבירא להו דבכה"ג לא הוו כרגלי הבעלים, ומה שייך להביא מחלוקת תוס' וראב"ד בדבר שמפורש במשנה.

אך כנראה יש לדחות את הקושיא על התוס' ממתני', דהנה חזינן עוד מפרשים שהקשו על התוס' אך לא הקשו מגוף המשנה, דהרש"ש הקשה על התוס' "דבמשנה ובפוסקים" מבואר דהוי כרגלי הבעלים, אבל לא מהמשנה גרידא. ובבית מאיר לא הקשה על התוס' ממשנה אלא רק דממשמעות הפוסקים משמע שלא כדבריהם. ובהגהות להרא"מ הורביץ העיר על התוס' דברש"י על המשנה שם בביצה כתב להדיא שהכלים כרגלי הבעלים. ולא מהמשנה.

גם מהצל"ח בביצה לט: חזינן שאין להקשות ממתני' על שיטת התוס', דיעויין שם שכתב ליישב כמה תמיהות בגמ' שם ע"פ מה שמחדש לומר דכי היכי דנכסים שאין להם בעלים אינן קונים שביתה ה"נ נכסי אדם המונחים רחוק ממנו חוץ לתחומו שאז א"א לנכסים שיקנו שביתה הבעלים הרי הם כנכסים שאין להם בעלים ואין קונים שביתה כלל, ויהיה דינם להגרר אחר עירוב בני העיר. ויעוי"ש שמסיק שד"ו תלוי במחלוקת שמואל ור"י אם נכסי עכו"ם קונים שביתה, ולמ"ד שקונים שביתה גם נכסים הללו יקנו שביתה במקומם, אלמא כד עסיק בההיא סוגיא הוה פשיטא ליה דאין הנכסים האלו נגררים אחר הבעלים ורק נסתפק אי שביתה עצמם יש להם או שנגררים אחר בני העיר, וזהו כשיטת התוס' ודלא כהראב"ד, וע"כ דלא הוקשה לו על שיטת התוס' ממתני' וכמשנ"ל ולא עוד אלא שאדרבה נקט בפשיטות כהתוס', ובע"כ שאין סתירה משם. ורא"י זו שמעתי מאדמו"ח הגאון זצ"ל.

והוסיף נפק"מ ששיטת התוס' אינה שיטה דחוויה, אע"פ שהשו"ע פסק כהראב"ד, ואפשר לצרף שיטה זו בתורת סניף להקל באופנים מסויימים.

(ב) **ויש** לדון לפי השו"ע שפסק דאם הכלים חוץ לתחום הבעלים עדיין הם נגררים אחר הבעלים ונמצא שהכלים לכתחילה נמצאים חוץ לתחום ויש להם ד"א (ודלא כתוס'), האם כשהכלים נמצאים בעיר אמרינן בהו כל העיר כד"א דמי, ולפחות נתיר לטלטלם תוך מחיצות לפי מאי דקיי"ל כר"ג דהולכיכוהו ונתנוהו בעיר אחרת מהלך את כולה תוך מחיצות, וכן בנתנוהו בדיר וסתר מהלך את כולו, ואע"פ שביצא לדעת נחלקו הראשונים אם נותנים לו את כל העיר, ובשו"ע (ת"ה ו') נקט להחמיר כהרמב"ם, ובבה"ל כתב שצריך לחוש למחמירים כמ"ש הרשב"א בעבוה"ק, מ"מ הא קיי"ל דפירות אנוסים הם וא"כ גם כשהוציאם במזיד, יהיה הדין שכל העיר להם כד"א.

והיה אפשר לחלק דמש"כ בגמ' פירות אנוסים הם היינו דוקא לענין שלא יפסידו את תחומם הקודם (דהא איירי בחזרו לעירם) דלזה סגי במה שאינם מזידים, אבל לענין שיקבלו תחום חדש דדיר וסתר שמא לזה בעינן אונס דומיא דהוציאיהו ונתנוהו שאז חסו והקילו עליו, ובפירות לא שייכא אונס זה.

ויש להביא ראיה מהגמ' מז: דאיתא שם בהנהו דיכרי דאתו למברכתא מחוץ לתחום דאף למ"ד חפצי נכרי קונים שביתה הותרו לבני מברכתא דכל העיר להם כד"א דמיא אלמא יהבינן לפירות כל תוך המחיצות וה"נ בניד"ד אע"פ שדין הכלים כיצאו חוץ לתחום כיון שמחוץ לתחום הבעלים הם ואסור להזיזם ממקומם, מ"מ תוך מחיצות כמקומם דמיא ויהיה אפשר לטלטלם בכולה.

(ג) **אמנם** אפשר לחלק מברכתא ולדחות הראיה. דהא הביה"ל (בס" ת"א א') נקט בפשיטות כהשו"ע דישאל שפירותיו חוץ לתחום הרי הם כרגלי הבעלים וחשיבי כחוץ לתחום דאין להם אלא ד"א, והוא הסתפק

באופן שהבעלים גוי דקיי"ל נכסי עכו"ם קונים שביתה האם דין זה הוא כמו בישראל שהכלים כרגלי הבעלים וא"כ כשכלי עכו"ם הם חוץ לתחום לא יזיזם ממקומם, או דילמא כיון שהעכו"ם לאו בר שביתה הוא א"כ לכלים יש שביתה עצמית שלהם והיכן שהם נמצאים יש להם אלפים. והביא שה"תוספות שבת" נסתפק בזה, ונחלקו בזה האחרונים, הגאון יעקב כתב שדין הבעלים עכו"ם כדין בעלים ישראל ואם הפירות חוץ לתחום הבעלים לא יזיזם ממקומם, ובבית מאיר נקט דלא אזלינן בחר העכו"ם משום שלגוי אין תחום וא"כ ל"ש למימר שניתן לפירות את תחום הגוי ורק גורו על פירות של גוי אטו פירות ישראל אבל הגדר בזה הוא שנתנו לפירות תחום שלהם ולא גררום אחר הבעלים דהא לבעליהם אין תחום ומש"ה ס"ל דבחפצי גוי כולם יודו לתוס' שהפירות הם בני שביתה במקומם ויש להם אלפים.

לפי"ז אין ראיה ממברכתא לגבי הדין דכל העיר כד"א דמיא, דהא דכרי דמברכתא הוו של גוי ולפי בית מאיר אין בהם את הדין של כרגלי הבעלים אלא יש להם שביתה דאלפים במקומם וא"כ שפיר נימא בהם את הדין דכל העיר כד"א דמיא ומשום דמה שנותנים להם את כל העיר אינו סתירה לדין כרגלי הבעלים דהא דין זה לא קיים בחפצי גוי, אבל כשהבעלים ישראל שיש הלכה שחפציו כרגליו ודין זה לפי השו"ע הוא גם כשחפציו חוץ לתחומם, שמא לא נוכל לתת להם את העיר כיון שיש סברא לומר שאם ניתן להם את העיר בזמן שלבעלים עצמם אין את העיר הרי"ז נמי סתירה לדין של כרגלי הבעלים, דא"א לתת לפירות תחום שאין לבעליהם. אמנם לפי הגאון דס"ל שגם בבעלים עכו"ם איכא הלכה דכרגלי הבעלים, שפיר יש להביא ראיה ממברכתא.

אך יש להביא ראיה מריש פירקין (מא: דאר"פ פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את מקומם מ"ט אנוסים נינהו. הרי שנותנים לפירות את כל העיר והתחום אע"פ שהבעלים יצאו במזיד והפסידו את מקומן (דהא אסורים לחזור ואם חזרו אין להם תחום) ולא אמרינן שהפירות נגררים אחר הבעלים ככה"ג. וכבר עמד בזה המאירי (שם) דמ"ט לא הפסידו את מקומם הלא יש הלכה שהבהמה והכלים כרגלי הבעלים, ותירץ דהא דאמרין כרגלי הבעלים היינו דוקא לענין לקבוע את תחום הכלים לכתחילה ואז מודדים להם את תחום הבעלים אבל לגבי דינים שנתחדשו אח"כ ע"י שהבעלים פשעו ויצאו לא אמרינן כרגלי הבעלים ולא ישתנה דין הפירות. ממילא אף אנו נאמר בשיטת הראב"ד דאע"ג דס"ל דפירות שהיו בביה"ש חוץ לתחום דבעלים אמרינן דלכתחילה קובעים את תחומם כתחום הבעלים אפי' שהם חוץ לתחום ולא יזיזם ומשום דהם כרגלי הבעלים, כ"ז דוקא לענין מדידת תחומם לכתחילה, אבל מה שיש להם את כל העיר מצד הלכה צרדית דכל העיר כד"א דמי, זה אינו סתירה לקביעת מדידת תחום הפירות ביה"ש כשיעור רגלי הבעלים ושפיר ניתן להם את כל העיר.

נמצא שיש לדון לפי הראב"ד והשו"ע שנקטו שאם הכלים חוץ לתחום הבעלים עדיין הם נגררים אחר הבעלים וא"כ דינם כיוצא חוץ לתחום שאין לו אלא ד"א, האם יש

בפירות, אלא טעמא דרבנן משום שאין להם בעלים שיקבעו את מקום שביתתם של הפירות. כמו שדימו בגמ' לישן שלרבנן ל"מ. אלמא טעמא דרבנן משום שאין להם דעת לקנות שביתה.

אך באמת נראה שאין מקום להסתפק בחקירה זו, ומשתי ראיות: א. מהגמ' (מא:) דאיתא שם דהפירות דין אנוסים להם אע"פ שהבעלים מזידים. ואם דין תחום פירות הוא חלק מדין איסור יציאת הבעלים מה שייך לומר שהפירות אנוסים ומה איכפת לן בזה, הלא הדין הוא דין בבעלים והם מזידים, וע"כ שזה דין עצמי על הפירות ומש"ה מתחשבים בפירות כשם שכשהבעלים אנוסים הקלו בהם להחשיבם כאילו לא יצאו ה"ה דהקלו על הפירות בדינם שלא יפסידו מקומם כיון דהם אנוסים. ב. עוד ראה איכא מסוגין (מז:) ושוב מצאתי שכ"כ בחי' הנצי"ב לעירובין, דהגמ' מבארת טעם ר"י דאמר חפצי נכרי קונים שביתה משום דגורנין בעלים עכו"ם אטו בעלים ישראל, ואם השביתה היא דין בבעלים בודאי ליכא למיטעי לענין שבת בין עכו"ם לישראל, דעכו"ם לאו בר חיוב הוא וישראל מחויב בשמירת השבת וכמו בכל ל"ט מלאכות דלא אמרינן שאם גוי לא שומר שבת נבא לטעות שגם יהודי פטור, דזה פשוט שיש חילוק בין גוי ליהודי, וע"כ שתחום פירות הוא דין עצמי על פירות ורק יש דין שמודדים תחומם לפי בעליהם מש"ה שפיר יבואו לטעות בין פירות לפירות ולומר דמדלא אסרו פירות נכרי יבואו להתיר גם חפצי ישראל, לכך גזרו גם על פירות נכרי.

על כן נראה ברור שתחום פירות הוא דין עצמי על הפירות שאסור להוציאם, וגם רבנן דריב"נ מודו לזה כמשנ"ת, ולפי"ז היה מסתבר כדעת התוס' שאם הפירות חוץ לתחום אזלינן בתר הפירות והם בני שביתה במקומם. והראשונים דפליגי עתוס' צ"ל דס"ל דאף שהוא דין בפירות מ"מ אזלינן בתר מדידה דבעלים אף בכה"ג.

ה) ולפמשנ"ת היה מקום לומר לפי שיטת הראב"ד והשו"ע דהפירות האלו שנמצאים חוץ לתחום ונותנים להם ד"א, אזי גדר ד' אמות אלו הוא לא ד"א דיוצא חוץ לתחום אלא כחילתו כד' אמות ראשונות, די"ל שכל ההלכה שהפירות והכלים כרגלי הבעלים היא הלכה ב"תחום", וכשמודדין מדידת "תחום" אזלינן בזה אחר הבעלים, אבל ד"א ראשונות אינן מדין תחום אלא מדין מקומו של אדם שנאמר ע"ז אל יצא איש ממקומו, כלומר כשבאים למדוד מדידת תחומים אמרינן שזה נקבע לפי רגלי הבעלים, אבל מכיון שהד"א הם מדין מקומם של הפירות י"ל דכשדנים על מדידת מקומם ליתא בזה כלל ההלכה דהפירות וכו' כרגלי הבעלים והם הם הדי' אמות הגיתנים לפירות אלו. ומאחר שד"א הללו אינן כלל מדין תחום ומדין תחום הבעלים וכדין היוצא מהתחום שנותנים לו ד"א, אלא שד"א אלו הם כד"א הראשונות שלפני מדידת התחום וד"א אלו יש לפירות מחמת עצמן ולא מחמת הבעלים א"כ שפיר י"ל שאם הם נמצאים בעיר שכולה כד"א הרי כל העיר מקומם, ואף עיר

בהם את ההלכה דכל העיר כד"א. ושאלה זו מצויה למעשה כגון בשיבות שאחד הלומדים נסע לשבות בביתו מחוץ לתחום האם יהיה אסור לחבריו להשתמש בחפציו או בספריו אף שאינו מקפיד על כך, ויהיה אסור לטלטלם יותר מד"א דהא כליו חוץ למקום שביתתו, ולא שמענו שיהיויר על כך, בשלמא אם כל העיר שנמצאים בה הכלים כד"א ניחא, אבל אם לא, אזי לכאורה אסור לטלטל חפציו חוץ לד"א. וכן יש להסתפק את"ל שנותנים לו את כל העיר האם דוקא כשמוקפת מחיצות או לא.

ועי' בשו"ת "שבט הלוי" (ח"ו סי' מ"ו ד') שפשוט לאיסור ואפי' בעיר המוקפת חומה לא יכול לטלטל את כלי הבעלים חוץ לד"א, וכן בספר "חידושים וביאורים" להגר"ח גריינמן שליט"א בסוגיין פשיטא ליה לאיסורא, וכשבקשתי אח"כ מהגר"ח לבאר דבריו, כתב בתשובה שכוונתו אם העיר אינה מוקפת מחיצות לא יזיזם ממקומם אבל אם העיר מוקפת מחיצות ודאי מותר תוך מחיצות כמ"ש בגמ' מז:, וכן הגר"ש ואזנר שליט"א הקל למעשה אח"כ בתשובה, ומ"מ בספרו נקט לאיסור, וא"כ יש מקום לדון בזה ולברר הדבר לאשורו בס"ד.

ד) ונקדים בביאור יסוד הסוגיא, דבספר "מכתבי תורה" (אל הרוגוצ'ובי) (קכ"ט) ביאר את שורש מחלוקת תוס' והראב"ד באם הפירות מחוץ לתחום הבעלים אי אזלינן בתר הבעלים, דיש לחקור מהו הגדר של תחום פירות האם איסור הפירות הוא מדין הבעלים דהיינו שתחום פירות אינו דין עצמי שלהם אלא דין הוא על הבעלים שכשכלי הבעלים יצאו חוץ לתחום יש כאן בחינה מסויימת של יציאת הבעלים חוץ לתחום ומשום שכשארם יצא חוץ לתחום לא נשלמת יציאתו אא"כ לקח כליו וחפציו עמו וכשכליו יוצאים יש בזה קצת יציאת בעלים, או דילמא תחום פירות הוא דין עצמי שלהם אלא שנמדד לפי תחום הבעלים. ובספר אבן העזר כתב דתליא בפלוגתא דריב"נ ורבנן אי חפצי הפקר קונים שביתה, דאם חפצי הפקר קונים שביתה יתכן דגם כשיש להם בעלים הדין תחום פירות הוא דין עצמי בפירות ורק נמדד לפי הבעלים, אבל לרבנן דחפצי הפקר אין קונים שביתה א"כ כשיש להם בעלים שביתתם רק מדין הבעלים היא.

ובספר "מכתבי תורה" הוסיף די"ל שבזה הוא דנחלקו תוס' והראב"ד, דאם התחום פירות הוא דין עצמי שלהם אלא שנמדד לפי דין הבעלים, בכה"ג שהם מחוץ לתחום הבעלים לא מסתבר למדוד לפי הבעלים אם הם חוץ לתחום דהא הדין הוא דין עצמי של הפירות ורק יש הלכה שהמדידה נקבעת לפי הבעלים, לא מסתבר שהם יהיו מדידה לתחום הפירות והיינו שי' התוס' שבכה"ג יש לפירות אלפים ממקומם, אבל אי נימא דאיסור הפירות הוא מדין הבעלים אזי מסתבר כהראב"ד דתמיד אזלינן בתר הבעלים.

אולם בתוס' הרא"ש ובתוס' ר"פ מפורש שדברי התוס' קאו נמי לרבנן שנכסי הפקר אינם קונים שביתה אלא שמש"כ אבהע"ז אינו מוכרח, די"ל דגם לרבנן הוא דין

שאינן לה מחיצות, כי ד"א הללו הם ד"א הראשונות, ובהם שנינו שלכו"ע כל העיר כד"א אף שאין בה מחיצות, ולא מתקנת ר"ג אחינן עלה אלא מעיקר הדין שכל העיר היא נחשבת כד"א הראשונות, וה"נ כאן בפירות הללו שהם מחוץ לתחום הבעלים אבל ד"א שלהם מחמת עצמן הן ככל ד"א הנחשבות כמקומו, ורק משם מתחילים למדוד התחום.

אלא שאם תחום פירות היה דין בבעלים ונגזר מאיסור יציאת הבעלים ומה"ט המדידה היא כרגלי הבעלים, אין לחלק בזה דהכל לפי הבעלים ומדינו ואפי' שיעור ד"א ראשונות נקבע לפי הבעלים, אבל מכיון שהוכחנו שתחום פירות הוא דין עצמי על הפירות רק יש הלכה ששיעור תחום שלהם נקבע לפי הבעלים, י"ל דאשכחן שהפירות נגזרים אחר הבעלים לגבי מדידת תחום אבל אין ראייה שהלכה זו קיימת בד"א מדין מקום ואפש"ל שיתנו לפירות את כל העיר אפי' בלא מחיצות ע"פ מש"כ התוס' מז: דבד"א ראשונות אמרינן כל העיר כד"א אפי' כשאינה מוקפת מחיצות.

אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' מ"ו) הביא ראייה לדבריו ואולי כוונתו לאפוקי מסברא זו, דהנה איתא בגמ' מי שכלתה מידתו בחצי העיר אין לו את כל העיר אפילו מוקפת חומה, וכ' שעה"צ (שצ"ז ד') בשם התו"ש שאפי' שכליו שבתו בעיר אסור לאחרים לטלטל כליו בחצי העיר השני כיון שזה חוץ לתחום אלפים ידידה. ועפ"י מיישב קושיא דאיך שייך בשבת הענין דהכלים כרגלי הבעלים תיפול"ל שאסור להעבירם ד"א, ותי' דאיירי שהם בתוך העיר המוקפת חומה אך הבעלים כלה מידתם בחצי העיר וע"ז נאמר ההלכה דכרגלי הבעלים. והנה כיון דאיירי שהכלים שבתו בעיר מ"ט אזלינן כלל אחר הבעלים הלא לגבי הכלים נחשבת עיר זו כד"א ראשונות, ומוכח מזה שגם לענין ד"א הראשונות אזלינן נמי אחר הבעלים ודינם כדין הבעלים.

ונמצא שאין לדון אצלנו מכח ד"א ראשונות אלא דינם כד"א אחרונות, רק בד"א אחרונות גופיהו יש לדון ליתן לפירות את כל העיר המוקפת מחיצות וכו"ג דהלכתא כוותיה בדיר וסתר. וכמש"כ התוס' (מז:) בההיא דמברכתא דלא יחבינן להו את כל העיר כד"א רק בעיר מוקפת מחיצות או דהכא שאני ולא ניתן להם כלל את כל העיר, או להיפך שיהיה להם את כל העיר ואפילו אינה מוקפת מחיצות, וצ"ע.

(ו) **אך** יש לדון בעיקר הדבר, דלכאורה הדין של מברכתא מיוסד על דינא דר"ג (מא:) שאם יצא בשבת חוץ לתחום והגיע לדיר וסתר יש לו את כל הדיר וסתר, אך עיקר דין זה אינו בכל גווני, דהנה הקשו הראשונים על הסוגיא (מב.) דשבת בבקעה והקיפיה נכרים מחיצה בשבת מהלך אלפים אמה בלבד, דמ"ט לא נתיר לו לטלטל בכל העיר כד"ג. וכתבו התוס' בשם הירושלמי דסוגיא זו אולא כר' יהושע אבל לר"ג מהלך את כולה. אולם רש"י מחלק (בדף מב:) דדוקא באונס התיר ר"ג להלך את כולה אבל שבת בבקעה הוא לא יצא באונס מש"ה לא התירו לו (וזה לפי השיטות שר"ג התיר דוקא ביצא באונס ולא ביצא לדעת), ובעמוד א' כתב רש"י חילוק אחר וכנראה דס"ל שצריך את

שני הדברים יחד, דדוקא במקום שאין לו אלא ד"א הקיל ר"ג אבל לא במקום שיש לו אלפים אמה, ופשטות הביאור הוא שאם אין לו אלא ד"א ריחמו עליו שיוכל לצאת מהן משא"כ כשיש לו שטח גדול של אלפים לא ראו צורך לתת לו את כל הדיר וסתר. אולם הריטב"א (שם) כתב בשם רש"י לחלק באופן אחר (והיינו שהבין באופ"א את כוונת רש"י), דלא הקיל ר"ג אלא כשהוציאוהו חוץ למקומו שנעקרה שביתתו הראשונה אבל כששביתתו הראשונה קיימת (כמו שבת בבקעה) אין לו אלא תחומו שקנה תחילה.

לפי"ז יש לדון גם בנידון דידן, דלפי הריטב"א נראה דהכא בדין הכלים ששבתו חוץ לתחום חשבינן ששביתתו הראשונה קיימת ולא נעקרה שביתתם כלל שהרי לא הוציאום ממקומם, אלא מלכתחילה דין שביתתם הוא במקום שהוא חוץ לשביתת הבעלים, וכיון שסו"ס לא נעקרו ממקום שביתתם הראשון ולא עבדו בהו איסורא לא ניתן להם יותר מהמקום ששבתו שם ולא נימא בכה"ג דכל העיר כד"א. ולא דמו למברכתא שכבר יצאו הפירות מתחומם.

(ז) **אולם** לאחר העיון נראה לדחות שניד"ד אין לו שייכות לדינא דר"ג (שבזה חילקו הראשונים כ"א לפי דרכו), דהנה בשו"ע (ת"ה ח') הביא להלכה את מש"כ הרא"ש בשם מהר"ם דאף להשיטות דביצא לדעת אין לו אלא ד"א, אם החזירוהו לעירו מהלך את כולה כיון דהיא מקום ששבת שם. וכתב הרמ"א דדוקא במוקפת מחיצות, ובה"ל הביא בשם בית מאיר שהקשה ע"ז דהא כיון שסוד היתר זה הוא משום ששבת בה בין השמשות א"כ למה שיהיה צורך בהיקף מחיצות הא לא דמי אלא לנמצא בעיר ששבת בה שיש לו אלפים אמה לכל רוח ואפי' אינה מוקפת מחיצות וכמ"ש התוס' מז: והרא"ש. וכתב ע"ז בה"ל דאינו מוכרח דהא ע"כ אינו כשבת ממש שהרי אין לו רק עירו ולא אלפים סביב לה. וצ"ב.

וביארנו הספק בזה (כסימן כז) דהנה זה ודאי שאדם זה שיצא לדעת חוץ לתחום אף שחזר לעירו אין זה נחשב שחזר למקומו וכאילו לא יצא, אלא כיון שיצא ממקומו אבד תחומו ואפי' שיחזור לעירו גדרו כנמצא חוץ לתחום, ומה שחידש מהר"ם שאם חזר לעירו ששבת בה נותנים לו כל העיר כד"א בודאי אין זה מכת ד"א ראשונות שיש לכל אדם ששבת בעיר ביה"ש ולא יצא ממנה, דהא כיון שיצא אבד תחומו ואף שחזר אינו נידון אלא כיוצא חוץ לתחום, ומה שנותנים לו כל העיר ה"פ דהנה מתבאר מהראשונים (מב.) שגם לתחום הניתן להיוצא מחוץ לתחום שמחשיבים כל תוך מחיצות כד"א אחרונות גם כדי לזכות בזה, בעינן שבת באויר מחיצות מבעו"י, אלא דמי שהוציאוהו נכרים ונתנוהו בדיר וסתר הקלו שלא להצריכו שביתה בהש"מ או להחשיב כאילו שבת, ולכן מהלך את כולה כד"א משא"כ ביצא לדעת ונכנס לדיר וסתר לא הקלו עליו שלא להצריכו שביתה ולכן אין לו אלא ד"א (ולפי שפסק השו"ע) אבל בחזר לעירו שפיר נותנים לו כולה כד"א כיון שיש שם את המעלה ששבת באויר מחיצות מבעו"י,

שאם הפירות חזרו למקומם לא הפסידו מקומם מ"ט אנוסים הם אע"פ שהבעלים אסורים לחזור למקומם כגון שיצאו במזיד כדאיתא במאירי וברשב"א, והוא גופיה השיב שהטעם שבגוי אזלינן אחר הפירות הוא משום שהפירות הם אנוסים וחזינן שמודה לסברא זו וא"כ מ"ש בעלים ישראל דלא אזלינן בתרייהו. ב. מה שהשיב שחפצי גוי הם בני שביתה במקומן ולא נגררים אחר הבעלים כיון שהבעלים לאו בני שביתה, הנה ד"ז תלוי במחלוקת הפוסקים (הובא בביה"ל ת"א א') הגאון יעקב נקט שדין הבעלים עכו"ם כדין בעלים ישראל לענין שהפירות נגררים אחר הבעלים ואם הפירות חוץ לתחום הבעלים לא יזיזם ממקומם, ובית מאיר נקט דאינם נגררים אחר בעלים עכו"ם כיון שעכו"ם לאו בני שביתה וא"כ הפירות קנו שביתה במקומם, ובתו"ש נסתפק בזה, וא"כ איך דחה בפשיטות הראיה ממברכתא הלא זה תלוי במחלוקת הפוסקים. ג. בעיקר יסודו יש לעזור לפמשנ"ת שניד"ד לא תליא בדינא דר"ג שהוא תקנה ליצא באונס, דכיון דכלים אלו שבתו באויר מחיצות מע"ש יש להם את העיר מדינא ואפילו ביצאו לדעת לפי מש"כ מהר"ם ובשו"ע (ת"ה ס"ו) פסק כוותיה דבחור לעירו אפי' לדעת יש לו את כל העיר, ולא תליא כלל הך דינא במחלוקת הפוסקים בדין יצא לדעת חוץ למקום ששבת שם אם נותנים לו את כל העיר או שאין לו אלא ד"א בלבד.

ט) אך באמת יש לדון לאסור בזה מטעם אחר, ד"ל שא"א לתת לפירות את העיר כיון שזה סתירה לרגלי הבעלים, דאם ניתן להם את העיר בזמן שלבעלים גופייהו אין את העיר הר"ז סתירה לדין של כרגלי הבעלים. ואולי לסברא זו כוון הגר"ש ואזנר, אלא שנחוץ להקדים תשובה לשתי שאלות: א. דחזינן במעשה דמברכתא שנותנים לפירות את כל העיר אע"פ שלבעלים אין את כל העיר, וע"ז תירץ הגר"ש ואזנר שליט"א דשאני מברכתא שהבעלים הוא גוי ואין הפירות נגררים אחריו כיון שעכו"ם לאו בני שביתה מש"ה אין כאן סתירה לדין כרגלי הבעלים, אך זה מתיישב רק לפי לבית מאיר כנ"ל. ב. דחזינן בגמ' לעיל (מא:) לגבי פירות שחזרו למקומם לא הפסידו מקומם כיון שהם אנוסים אע"פ שהבעלים מזידיים ואין להם את כל העיר, הרי שנותנים לפירות את העיר אע"פ שלבעלים אין את העיר ואין זה סתירה להלכה שדינם כרגלי הבעלים, ובאמת המאירי לעיל הקשה קושיא זו ותירץ דהא דאמרין כרגלי הבעלים היינו דוקא לענין לקבוע את תחום הכלים לכתחילה בביה"ש ואז מודדים להם את תחום הבעלים אבל לגבי דינים שנתחדשו אח"כ ע"י שהבעלים פשעו ויצאו לא אמרינן כרגלי הבעלים ולא ישתנה דין הפירות וא"כ ה"ה הכא נימא הכי. אך יש לחלק בשני אופנים: א. דהמאירי כתב שדין כרגלי הבעלים נקבע לפי המצב של תחילת השבת ולא מתחשבים במה שהשתנה באמצע השבת, וא"כ כאן שהגדרון הוא על הפירות בתחילת השבת אי לתת להם העיר יתכן ואין לשנותם מדין בעלים. ב. נידון שלנו הוא האם לתת לפירות תחום חדש ואינו דומה להגמרא לעיל איירי לענין שנותנים לפירות תחום שכבר היה להם וא"כ עד כאן לא מצינו שנותנים לפירות

ונמצא שלעולם הד"א שיש לו הם ד"א אחרונות של יוצא חוץ לתחום אלא שמכיון ששבת באויר מחיצות החשיבו את כל תוך המחיצות כד' אמותיו, ולפי"ז מבואר מה שאין לו את כל העיר רק בתוך המחיצות ולא כדין העיר הניתנת למי שיש לו ד"א ראשונות מדין "ממקומו", דכאן הוא איבד תחומו ויש לו רק את הגדרים של ד"א אחרונות ומש"ה בעינן מוקפת מחיצות, דהא אתינן עלה מצד שבת באויר מחיצות, והיינו מש"כ הרמ"א דבעינן מחיצות ומיושב מה שהקשה בית מאיר. והבית מאיר ס"ל דכמו שיש מעלה להשובת באויר מחיצות לתת לו כולה כד"א ה"ע השוכת בעיר אפי' שאין לה מחיצות ניתן לו כולה מדין ד"א אחרונות, ולא אמרו שהתירו רק בתוך מחיצות אלא במי שלא שבת שם בהש"מ.

אוצר החכמה

לפי"ז בניד"ד בכלים ששבתו מחוץ לתחום בעליהם דאין להם אלא ד"א לשיטת הראב"ד, אפי' נקוט שמדין ד"א אחרונות הם, מ"מ הא עיר זו שנמצאים בה הכלים כבר בביה"ש שבתו בה והר"ז כדין שבת באויר מחיצות שפסק מהר"ם שמעיקר הדין יש לו את כל העיר ואפי' יצא במזיד וא"צ לקולא דר"ג בכה"ג. א"כ אין לדמות נדון דידן לסוגיא דשבת בבקעה כלל, דאף ששם ביארו הראשונים דאין לו את כל העיר היינו דוקא התם דמדינא דר"ג אתינן עלה וכמפורש בראשונים שם, אבל כאן ששבת באויר מחיצות יהיה לו את כל העיר גם לפוסקים דלא כר"ג, וגם למ"ש הריטב"א דבמקום שלא נעקר עדיין מתחומו לא הקלו, שאני נידון דידן ששבת באויר מחיצות שכל העיר לו כד"א מעיקר דינא, ולא חשיב שמוציאים אותו מתחומו הראשון כאשר מתירים לו להלך בכל העיר, ואדרבה לפי הבית מאיר דס"ל שבחור לעירו נותנים לו כל העיר אפי' אינה מוקפת מחיצות היה מקום לתת לפירות ששבתו חוץ לתחום בעליהם, את כל העיר אפי' אינה מוקפת מחיצות, אך מכיון שא"א לפסוק להלכה נגד דעת רמ"א בעינן דוקא תוך מחיצות.

ח) והנה בשו"ת "שבט הלוי" (ח"ו סי' מ"ו ד') פסק שאין להם אלא ד"א, ושאלנו את הגה"מ שליט"א מ"ש ממברכתא ומגידון המחלוקת רמ"א ובית מאיר אחרי שהכלים שבתו ביה"ש בעיר השניה, וענה בתשובתו דהטעם שאין הכלים מקבלים את כל העיר הוא משום שהנה יש מחלוקת ראשונים ביצא לדעת והגיע לעיר אחרת אי מקבל כל העיר ולפי הפוסקים שיש לחוש להם כמ"ש בשו"ע שאין לו את העיר א"כ בניד"ד הבעלים יצאו לדעת לעיר אחרת מש"ה א"א ליתן לפירות את העיר, והא דמברכתא יחבינן להו את העיר, שאני התם שהבעלים הם גוי ואין לו שביתה בעצמו מש"ה קנו הפירות שביתה במקומן ולכן גם לענין כל העיר כד"א נחשבו הפירות כאילו יצאו באונס דמהני דיר וסהר, אבל בישראל שיצא לדעת והניח חפציו י"ל שאסור להזיזן כמו יצא לדעת שאין לו דיר וסהר.

ולכאורה דבריו תמוהים מכמה פנים: א. הא קי"ל שהפירות אנוסים הם ואפי' שהבעלים יצאו לדעת מ"מ הא אזלינן בתר הפירות וכדאיתא לעיל (מא:)

חוץ לתחום, דמאחר ששבתו שם ביה"ש לא נראה להגדירם כיצאו חוץ לתחום דהא לא זזו ממקומם מבעור, ועל כן נראה שד"א שלהם הם כד"א ראשונות מדין מקומם הניתן להם ביה"ש וכמש"כ לעיל (ה') ודין זה אינו מתבטל מחמת רגלי הבעלים, וכיון שמדין ד"א ראשונות אתינן עלה שפיר כתב מנחת פיתים דיש להם את כל העיר אף שאין לה מחיצות כדין ד"א דכו"ע מודו שכל העיר כד"א אף בלי מחיצות.

אמנם לעיל דחינו סברא זו מחמת הראיה שהביא בשבט הלוי מהתו"ש, דהנה איתא בגמ' (מב:) מי שכלתה מידתו בחצי העיר אין לו את כל העיר אפילו מוקפת חומה. וכתב שעה"צ (שצ"ז ד') בשם התו"ש שאפי' שכליו שבתו בעיר אסור לאחרים לטלטל כליו בחצי העיר השני כיון שזה חוץ לתחום אלפים של הבעלים. ואם כדברינו כיון שהכלים שבתו בעיר מ"ט אולינן כלל אחר הבעלים, הרי לגבי הכלים נחשבת עיר זו כד"א ראשונות, ומוכח מזה שגם לענין ד"א ראשונות אולינן נמי אחר הבעלים ודינם כדין הבעלים, ונסתר מה שרצינו לבאר בדעת המנחת פיתים.

אולם לאחר העיון נראה שאין זו קושיא, די"ל שיש שני גדרים כדין כרגלי הבעלים, דהיינו שזה ודאי שהדין כרגלי הבעלים מבטל כל שיעור הניתן לכלים אפי' שיעור הניתן להם מדין מקומם כד"א ראשונות, וכדחזינן בתוספת שבת, אך כ"ז כשהכלים נמצאים תוך תחום הבעלים, אבל בניד"ד שהכלים שבתו ביה"ש חוץ לתחום הבעלים, לא נאמר גדר דין זה דכרגלי הבעלים, דהנה לפי התוס' (מז:): ככה"ג ליכא כלל הדין דכרגלי הבעלים, והפירות בני שביתה במקומם, וביארנו דלכא"ו מסתברא כהתוס' דכיון שהוכחנו שדין תחום כלים הוא דין עצמי של הכלים ולא כחלק מדין הבעלים, אלא שיש הלכה שמדידת תחומם יהא לפי תחום הבעלים, א"כ מסתבר לומר שדוקא אם הכלים קיימים בתחום הבעלים ישנה ההלכה שצריך למדוד תחומם כתחום הבעלים אבל אם הבעלים חוץ לתחום לא נראה לומר שהם יהיו מדידה לתחום הפירות כיון שבמקום ששם הוא מקום הפירות ליכא לבעלים, זוהי סברת התוס', ואעפ"כ הראב"ד חולק וי"ל דהיינו משום שסובר דמ"מ א"א ליתן לכלים מידת תחום של עצמם בזמן שלבעלים יש מידה אחרת אפי' שהם חוץ לתחום. אך בזה יש לחלק דאה"נ בשעה שהפירות חוץ לתחום א"א ליתן להם "מידת" תחום כיון שמידת הבעלים מבטלת מידת הכלים, מ"מ ליתן להם מקומם שפיר דמי אם הם שבתו חוץ לתחום, וה"ט דאם הם תוך תחום הבעלים אזי הם נגדרים אחר הבעלים להיות כרגליהן ומחמת זה ל"ש ליתן לפירות שום שיעור לא תחום ולא מקום, אבל כשהם חוץ לתחום הבעלים אינם נגדרים בתרייהו, רק יש הלכה שמידת תחום הבעלים מבטלת מידה הניתנת לכלים, א"כ דוקא מידת תחום הכלים מתבטלת אבל לא מקומם ויודה הראב"ד שדין מקום הפירות אינו סתירה לדין כרגלי הבעלים אם הם חוץ לתחום בעליהם.

וא"כ לפי"ז שד"א הניתנות לכלים ששבתו ביה"ש חוץ לתחום בעליהם הם ד"א ראשונות מדין מקומן, א"ש מש"כ מהר"ם אריק בספרו מנחת פיתים שנותנים להם את

שחזור למקומם את תחומם אע"פ שאינו תחום הבעלים אלא דוקא באופן שנותנים להם תחום שכבר היה להם אבל לתת להם תחום חדש שאינו כרגלי הבעלים לא שמענו. נמצא דאע"פ שפירות שחזור למקומם לא הפסידו את מקומם כיון דאנוסים הם ולא מתחשבים ברגלי הבעלים, י"ל דהיינו משום דהתם רגלי הבעלים לא מונע מהפירות לקבל את העיר משום שהפירות לא מקבלים תחום חדש אלא חוזרים לתחום הקודם, אבל לתת להם בשבת תחום חדש שלא היה להם, הרי"ז סתירה לדין כרגלי הבעלים. והא דמברכתא יבהינן להו עיר חדשה שלא היה להם, צ"ל דשאני התם שהבעלים גוי, או אפש"ל ע"פ המאירי דלכתחילה בכניסת השבת הוא דאיתא לדינא דכרגלי הבעלים וא"א לתת לפירות מה שאין לבעלים אבל באמצע השבת שפיר אפשר לתת לפירות מה שאין לבעלים והיינו דינא דמברכתא, ולפי"ז יוצא לדינא דבניד"ד י"ל דא"א לתת לפירות בכניסת השבת את כל העיר מה שאין לבעלים, וכנראה זו כוונת הגר"ש ואזנר שליט"א שפסק דלא יזיזם ממקומם.

(**אמנם** בספר מנחת פיתים למהר"ם אריק (או"ח סי' שצ"ז) כתב שבניד"ד יש לפירות את כל העיר אפי' חוץ למחיצות ומשום ששבתו באויר מחיצות. וצ"ע דלכא"ו סברתו תלויה במחלוקת הרמ"א ובית מאיר והניחא דבריו לפי בית מאיר דס"ל שאם שבת באויר מחיצות הרי"ז סיבה לתת לו את העיר אפי' אינה מוקפת מחיצות, אבל לפי הרמ"א שהצריך מחיצות קשיא איך פסק נגד הרמ"א.

והנראה בביאור טעמו, דהנה איתא במתני' מה: ובלבד שלא יציא זה מתוך שלו לתוך של חברו. וכתב רש"י בזה שני טעמים (ע' מהרש"ל ומהרש"א): א. דחפציו כרגליו כדתנן הבהמה והכלים כרגלי הבעלים. ב. דכל ד"א דכל חד שוינהו רבנן לגביה כרה"י ואסור להכניס ולהוציא מתוכן לחוצה להן. ובביאור מחלוקת שתי הלשונות ברש"י כתב דברי יחזקאל (סי' ט') וכע"ז באו"ש (פ"ח ה"ב מעירובין) שהוא ע"פ הירושלמי שהסתפק האם ד"א הוא מדין "תחום" או מדין מקומו של אדם. והנה אם ד"א הם תחום שייך לומר גם בהם האי דינא דכרגלי הבעלים אבל אם הם מדין מקומו ל"ש לומר בהם האי דינא דכרגלי הבעלים דרק לענין שיעור תחומם נאמרה הלכה זו. ומה"ט הלשון השני ברש"י ס"ל דשיעור מקומו של הבעלים לא יכול להגביל את הכלים. לפי"ז אף אנו נאמר איפכא דהיכא שיש לכלים ד"א מדין מקומם אזי שיעור מקומם של הכלים לא יוגבל מחמת הבעלים, דרק שיעור תחום של הכלים יכול להתבטל מחמת הבעלים כמו ששיעור תחום של הבעלים מגביל את הכלים, אבל בדין מקומם לא נאמרה הלכה זו. ונמצא א"כ שד"א ראשונות שהם מדין מקומו של אדם אזי כה"ג בכלים לא יתבטל מקומם מחמת הבעלים, דעל דין מקומם לא נאמרה הלכה דכרגלי הבעלים. אבל בד"א אחרונות של יוצא חוץ לתחום שהם שיעור תחום הניתן לו, בזה שפיר שייכא דינא דכרגלי הבעלים.

וא"כ בניד"ד שהכלים שבתו ביה"ש חוץ לתחום בעליהם ויש להם ד"א, לא מסתבר שד"א אלו הם של יוצא

וחזר לעירו, ולהלכה דפסקינן כרמ"א אפשר לטלטל את הכלים דוקא תוך המחיצות.

וא"כ פשוט שבתוך בית הכנסת אפשר לטלטל את הספרים של זה שיצא חוץ לתחום, ולענין לטלטל מבית לבית, כגון ביו"ט שאין איסור הוצאה או לצאת עם טלית של חבירו השוכנת חוץ לתחום דרך מלבוש שאין בזה משום איסור הוצאה בשבת, הנה בספר "זכר דבר" להגר"ד לנרא שליט"א כתב דמי שלא סומך על עירוב העיר לענין הוצאה, אין העיר נחשבת לדידו כמקפת מחיצות ואסור לו להוציא מדין תחומין אפי' ביו"ט או דרך מלבוש דליכא איסור הוצאה.

ולכאורה החמיר יתר על המידה, דהא בניד"ד יש הרבה ספיקות וצדדים להקל שלא יצטרכו מחיצות, דעצם המחלוקת תוס' והראב"ד הוא ספק אחד שיש בדין זה, וכן פלוגתא הבית מאיר והרמ"א הוי עוד ספק וצד להקל, וגם שמא ניד"ד הוי כד"א ראשונות וכל העיר כד"א אפי' בלא מחיצות כפי שהקל מהר"ם אריק, ועוד צדדים להקל. וא"כ פשיטא שאין להחמיר לא לסמוך על עירוב דידן לענין שביתת כלים חוץ לתחום בעליהם כיון שגם לענין הוצאה אין זה פשוט שלא סומכים על עירוב, וגם כיון שזה נידון בדרבנן ודאי יש להקל, ומה"ט לא שמענו שיזהירו על דין זה אפי' כשמטלטל חוץ לביתו.

העיר אפי' אינה מוקפת מחיצות, דהא ד"א אלו אינן מתקנת ר"ג ליצא חוץ לתחום וגם אין אלו הד"א שנחלקו בהם הרמ"א ובית מאיר אם יקבל את העיר כד"א או דוקא תוך מחיצות, דהם איירו דוקא בד"א אחרונות וכמשנ"ת אבל כלים אלו ששבתו כאן ביה"ש ולא עזבו את עירם כלל, יש להם ד"א מדין מקומם הראשון ושפיר כל העיר להם כד"א אפי' חוץ למחיצות, ובכה"ג לא נאמר שרגלי הבעלים מפקיע מקומם כמשנ"ת.

יא) היוצא למעשה מכל זה, שהגאון בעל שבט הלוי מחמיר שלא יזיז כללים אלו יותר מד' אמותיהם. כששאלנוהו ומ"ט לא נתיר בתוך מחיצות חזר והקל למעשה מכח ס"ס, דהא התוס' פליג על הראב"ד ובצירוף מה שיש שיטות ראשונים שמקילים ביצא לדעת לתת לו דיר וסוהר דס"ל שגם בזה איכא לתקנת ר"ג, התיר למעשה לטלטל כליו של בן ישיבה שנוסע לשבות אצל הוריו מחוץ לעיר אפילו חוץ לד"א, בתוך המחיצות. מ"מ הוא עומד בשיטתו שלפי הראב"ד גופא אין לו את כל העיר לפי הצד שיש להחמיר ביצא לדעת. מאידך יש שיטה הפוכה של מהר"ם אריק שגם לפי הראב"ד נותנים לו את העיר אפי' חוץ למחיצות, ולכאורה שני הצדדים מחודשים הם, אבל הפשטות וכפי שהסכים לזה הגר"ת גריינימן ועוד אחרים, שנידון זה תלוי במחלוקת בית מאיר ורמ"א בענין יצא לדעת

אוצר החכמה

נספח לסימן לה

חילופי המכתבים עם הגאון ר' שמואל ואזנר שליט"א הנזכרים בתוך הסימן

ראינו ולא שמענו שיזהירו בזה בישיבות והיה מקום לצדד בזה להיתר משום שכל שבתוך המחיצות כד' אמות דמו וכמש"א בגמ' שם בדיכרי דמברכתא ולענין זה בודאי אפשר לסמוך על העירוב שיחשב כבתוך מחיצות ויהיה מותר אפילו להוציא מבנין לבנין ועוד דיתכן דכיון שהכלי שבת באויר מחיצות עדיף טפי לכו"ע כמש"כ בית מאיר גבי יצא לדעת וחזר לעירו דקי"ל דמותר בעירו וכ' רמ"א דדוקא בתוך מחיצות ובית מאיר השיגו כש"כ בבה"ל ת"ה ח' ואולי ה"נ דמיא להתם דכל ששבת באויר מחיצות אף בעיר שאין בה מחיצות כלל יהיה מותר.

והנה מטו בי מדרשא ספרו דמר שבט הלוי ח"ו סי' מ"ו דפשיטא ליה שאין להתיר בכה"ג להחשיב כל העיר כד' אמות ונלאו הלומדים שליט"א להבין טעמא דמר שליט"א ואולי מכל לבקש שיבאר לן טעמי הדבר מאי שנא מההיא דמברכתא, גם צריך לן לידע לדינא האם בציור הנ"ל בישיבות יש להורות לדינא לאסור הטלטול יותר מד' אמות.

המצפים לשמוע להבין ולהשכיל

בשם ציבור הלומדים

יצחק ירוחם בורודיאנסקי

בס"ד תמוז תשנ"ג

כבוד הגאון המפורסם וכו' וכו'

מזה"ר שמואל הלוי ואזנר שליט"א

בעמח"ס שבט הלוי

שלום וישע רב.

אנחנו פה חבורת הלומדים בכולל האברכים "ישיבת הר"ן" פעה"ק ירושלים שכונת רמות בלמדנו עתה מסכת עירובין ברב עם בכולל המונה קרוב לג' מאות אברכים כ"י נתעוררנו בשאלה ובאנו לבקש מכת"ר הרמה שליט"א לעזור לנו בבירור והבנת הענין מאחר ששנינו שהבהמה והכלים כרגלי הבעלים וקי"ל בשו"ע שצ"ז סעי' י"ז שאפילו כשהבעלים נמצאים מחוץ לתחום פירותיו כמוהו ואסור להזיזם וכמש"כ בבה"ל ת"א א' וכדעת הראב"ד ברשב"א עירובין מז: ודלא כרש"י ותוס' שם א"כ יהא נפק"מ גדולה למעשה ולא ראינו שנוהרים בזה כגון בישיבות כשאחד מהתלמידים נסע לשבות בביתו מחוץ לתחום יהיה אסור להשתמש בחפציו או בספריו אף שאינו מקפיד על כך ויהיה אסור לטלטלם יותר מד' אמות ולא

בס"ד

יום ז' אב בין המצרים תשנ"ג לפ"ק

כבוד הרב הגאון המופלג בתו"י

ר' יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א

בעיה"ק ירושלים ת"ו

אחדשה"ט וש"ת באהבה יקרתו קיבלתו

הנה נתעוררתם בלימוד מסכת עירובין בכולל החשוב – הנה שנינו הכלים והבהמה כרגלי הבעלים וקי"ל סי' שצ"ז סי"ז שאפילו כשהבעלים יוצאים מחוץ לתחום פירותיו כמוהו וגם אסור להזיזם כמש"כ בה"ל סי' ת"א ס"א – וכדעת הרשב"א וראב"ד עירובין מ"ז ע"ב ודלא כפירש"י ותוס' שם וא"כ יהא נפק"מ גדולה למעשה ולא ראייתם נוהרים מזה כגון כשאחד נוסע לשבות בשבת חוץ לתחום יהיה אסור להשתמש בחפציו או ספריו אף שאינו מקפיד על כך ויהיה אסור לטלטל יותר מד' אמות.

ואשיב בקיצור כי מדבר אני על לב נכונים – הנה בתוס' עירובין מ"ז ע"ב הקשו לרש"י דמשמע מדבריו דגם ביש להם בעלים יש לכלים אלפים דהא הכלים כרגלי הבעלים וכתבו דה"י אפשר להעמיד כשהבעלים בעיר אחרת לגמרי דאז אינם כרגלי הבעלים והרש"ש שם השיג דזה נגד משנה מפורשת ופוסקים, ביצה לט: דגם כה"ג הוי כרגלי הבעלים.

ובבית מאיר סי' ת"א סוד"ה אבל כתב דמשמע מדבריו התוס' והריטב"א הנ"ל דאפילו נכנסי ישראל המונחים על פני השדה באוצר חוץ לתחומם אינם כרגלי הבעלים אלא הם כנכסי הפקר לכל מר כראית ליה, וכ' דסתימת הפוסקים לא משמע כן, הנה נדחק הב"מ לפרש כן בתוס' ורש"י כדי ליישב קו' הנ"ל דמ"ש ממשנתנו דביצה דהיו מופקדים בעיר אחרת דהם כרגלי הבעלים ממש ואין להם אלפים אמה, לזה מחלק בין מונחים בשדה לבין נפקדים בעיר וזה ודאי דחוק דמאי שנא זה מזה כאשר הרגיש הבית מאיר עצמו.

אבל חשבתי בהשקפה ראשונה ומצאתיו אח"כ בחי' המאירי דיש כאן מחלוקת בהבנת הבהמה והפירות כרגלי הבעלים במשנתנו דביצה, וז"ל המאירי – ולמדנו שאע"פ שאינן עמו במקום אחד ממש הרי הם כרגליו ושאין עמו בתחומם לא יזיזם ממקומו וכמו שאמרו באחרון של ביצה מי שהיו פירותיו בעיר אחרת ועירבו וכו' לא יביאו לו מפירותיו שאין קונין שביתה כלל – אלא שגדולי הרבנים

(רש"י) פירשו שם שקונים שביתה במקומם ויש להם אלפים אמה ממקומם ע"כ.

והיינו דרש"י דעתו דדוקא לענין שלא יתבטלו הפירות למקום הנפקד ה"ה כרגלי הבעלים דאין הפירות נמשכים אחרי אחרים שאינן בעלים – אבל מכל מקום יש להם זכות שביתה במקומם – וכס' רש"י ותוס' בעירובין שם, ודלא כהבית מאיר.

והנה אם היה הדין בפשיטות כדעת הראב"ד שהביא הרשב"א שם דיש איסור להזיז ממקומם כשהבעלים במקום אחר חוץ לתחום הפירות הנה שאלתכם שאלה גדולה, דמה שכתב כבודו דלא מוכן מדוע בשבט הלוי ח"ו סי' מ"ו שסתמתי לאיסור, לא הרגשתי מהאי עובדא דדיכרי דמברכתא בעירובין מז: ונפסק בשו"ע או"ח סי' ת"א הרי דאע"ג דהבעלים חוץ לתחום מכ"מ כל העיר לגבי דיכרי ופירות הוי כד"א, תמה אני שמדמה כב' דין הנ"ל להדין, דהתם איירי בגוי שאין לו שביתה בעצמו ע"כ כ' הפוסקים דהפירות קונין שביתה במקומם – וע"כ גם לענין כל העיר כד' אמות נחשבו הפירות כאילו יצאו באונס דמהני דיר וסתר והוא הדין עיר אבל בישראל שיצא לדעת והניח חפציו י"ל דאסור להזיזן כמו יצא לדעת בלא דיר וסתר כמבואר סי' ת"ה ס"ג.

איברא עדיין יש לי לומר דיש מקום להתיר לטלטל החפצים מכח ס"ס, דהאי פסקא דאסור להזיז לענ"ד אינו מבואר לא בטור ולא בשו"ע ונהי גם להיפך אינו מבואר מכ"מ אפשר ואפשר לפרש האי פסקא דסי' שצ"ז סי"ז ברווח כשיטת רש"י ותוס' וכמש"כ המאירי, וגם המעיין ברשב"א יראה דלא דחה הבנת רש"י ותוס' בפשיטות ויש לפנינו ספיקא דדינא בדרבנן.

וגם את"ל דקי"ל בפשיטות דאסור להזיז מכ"מ גם דין זה דלענין עשה מדעת לא נחשב דיר וסתר כד' אמות גם אם נימא דנדמה הא דידן להתם – מכ"מ הא כ' בביאור הלכה סי' ת"ה ד"ה אבל, דהאי דינא דיצא מדעת ספיקא דדינא הוא, וא"כ גם בדהכא יש לצדד כן כאשר כתבתם ואיכא ס"ס דדינא לפנינו – וגם אם לא נכריע כן לכתחילה ממש מכ"מ אין אנחנו צריכים למחות באחרים די"ל דאיכא למיסמך ברווח על הנ"ל, וכזה נטיתי ממה שכ' בשבט הלוי שם – זה הנלענ"ד בזה ואין לי פנאי עוד לויכוחים.

הריני דורש שלום תורתכם

ושלום הכולל החשוב

המצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר